

Aritmetikai kifejezések lengyelformára hozása

Készítették:

Santák Csaba és Kovács Péter, 2005

ELTE IK programtervező matematikus szak

Aritmetikai kifejezések kiértékelése

- Gyakran felmerülő programozási feladat, hogy egy adott aritmetikai kifejezést kell kiértékelni (kiszámolni).
- A probléma nehézségét az okozza, hogy a kifejezések megszokott, természetes formája (az ún. *infix* írásmód, amikor az egyes műveleti jelek az operandusaik között helyezkednek el) nem egyértelmű és algoritmikusan nehezen kezelhető.
- Az egyik legjobb és leghatékonyabb megoldási módszer az, hogy a kifejezést első lépésben átalakítjuk ún. *lengyelformává*, utána pedig azt értékeljük ki.

A lengyelforma

- **Łukasiewicz** lengyel matematikus kidolgozta az aritmetikai formulák egy olyan átalakítási módját, amelynek segítségével a kiértékelés rendkívül egyszerűen és gyorsan megvalósítható. Ennek egy módosított változata terjedt el az informatikában.
- Ebben az alakban a műveleti jelek az operandusaik után állnak, ezért *postfix* formának, illetve a szerző tiszteletére *lengyelformának* nevezik*. (Angol szakirodalomban: *reverse Polish notation*, RPN)

* Megjegyezzük, hogy egy kifejezés lengyelformája megegyezik a kifejezésfa postorder bejárásával.

Példák

- $a+b \rightarrow ab+$
- $a+b*c \rightarrow abc^*+$
- $a*b+(c-d)/2 \rightarrow ab^*cd-2/+$
- $a+b+c*d/2-e*f \rightarrow ab+cd^*2/+ef^*-$
- $x:=a+b \rightarrow xab+:=$
- $x:=a*b^2 \rightarrow xab2^*:=$
- ...

A lengyelforma tulajdonságai

Foglaljuk össze a lengyelforma legfontosabb jellemzőit:

- nincs benne zárójel,
- az operandusok sorrendje ugyanaz, mint az eredeti kifejezésben,
- a műveleti jelek sorrendje megegyezik a kifejezés helyes kiértékeléséhez szükséges elvégzési sorrendjükkel,
- a műveleti jeleket közvetlenül megelőzik az operandusai (erre utal a *postfix* elnevezés).

Ezek biztosítják, hogy egy lengyelformára hozott kifejezés kiértékelése könnyen elvégezhető legyen.

Aritmetikai kifejezések

Az algoritmus tárgyalása előtt foglaljuk össze a szükséges fogalmakat és szabályokat.

Műveletek precedenciái:

Ebben a tárgyalásban hat műveletet tekintünk megengedettnek: a négy alpműveletet, a hatványozást és az értékadást.

Ezek precedencia-szintjei a következők (a legmagasabbtól a legalacsonyabbig):

- \wedge (hatványozás)
- $*$, $/$ (szorzás, osztás)
- $+$, $-$ (összeadás, kivonás)
- $:=$ (értékadás, definiáló egyenlőség*)

* Több programozási nyelvhez hasonlóan megengedettnek tekintjük a többszörös értékadásokat is (pl. $a:=b:=0$).

Aritmetikai kifejezések

Kifejezések kiértékelésekor figyelembe kell vennünk az egyes műveletek asszociativitási (zárójeleződési) szabályait is.

1. A négy alpművelet megegyezés szerint *balról jobbra* zárójeleződik:

$$a+b+c \rightarrow ((a+b)+c)$$

2. A hatványozás és az értékadás megegyezés szerint *jobbról balra* zárójeleződik*:

$$x^{2^3} \rightarrow (x^{(2^3)}) = x^8$$

(Ha balról jobbra zárójeleznénk, akkor x^6 -t kapnánk.)

- * Többszörös értékadás esetén a balról jobbra zárójeleződés nem is értelmezhető.
Pl. $a:=b:=1 \rightarrow (a:=b):=1$ nem értelmezhető megfelelően, csak az $a:=(b:=1)$.

A lengyelformára hozás feladata

- Adott egy szintaktikusan helyes *infix* aritmetikai kifejezést tartalmazó szekvenciális input. Alakítsuk át lengyelformára.
- Tegyük fel, hogy az input elemei nem karakterek, hanem a kifejezés egységei (lexikális elemei): operandus (változó, konstans stb.), operátor vagy zárójel; és minden elemről egyértelműen el tudjuk dönteni, hogy ezek közül melyik.

Lengyelformára hozás

Az algoritmus során az inputot szekvenciálisan dolgozzuk fel, és egy (kezdetben üres) verem segítségével állítjuk elő a lengyelformát:

- Ha a kifejezésben a soron következő elem operandus, akkor azt kiírjuk a kimenetre (operandus tehát sosem kerül a verembe!).
- Ha nyitó zárójel következik, akkor azt a verembe dobjuk.
- Ha csukó zárójel következik, akkor sorban kivesszük a verem tetejéről az elemeket az első (legfelső) nyitó zárójelig, és kiírjuk őket a kimenetre, majd a nyitó zárójelet is kivesszük és eldobjuk (zárójelek tehát nem fognak megjelenni a kimeneten, és csukó zárójel sem kerül soha a verembe).

Lengyelformára hozás

- Ha operátor következik, akkor az első nála *alacsonyabb* (illetve jobbról balra zárójeleződő művelet esetén az első *nem magasabb*) precedenciájú operátorig, vagy az első nyitó zárójelig kivesszük a verem tetejéről az operátorokat, és kiírjuk a kimenetre. Végül a most olvasott operátort betesszük a verembe.
- Amikor az input végére érünk, a veremből az összes még benne lévő operátort kivesszük és kiírjuk a kimenetre.

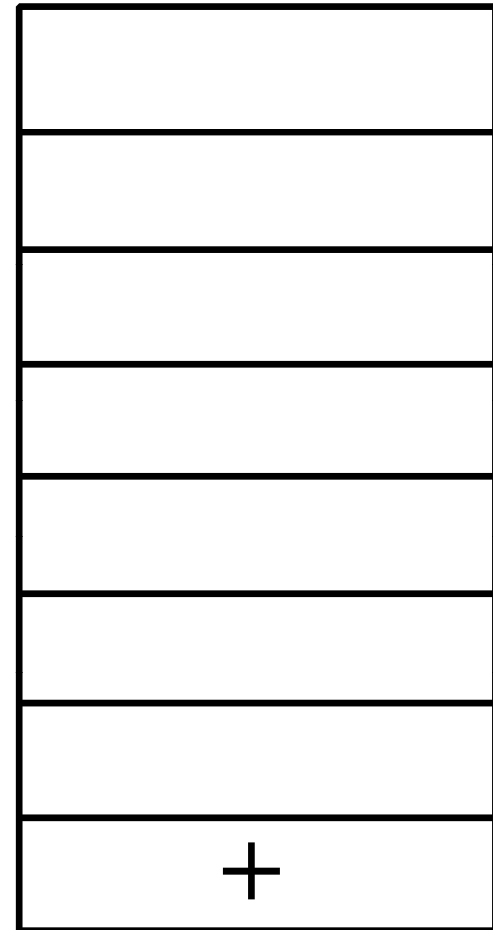
Példa

$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operátor következik, tehát
betesszük a verembe.

Kimenet:

a

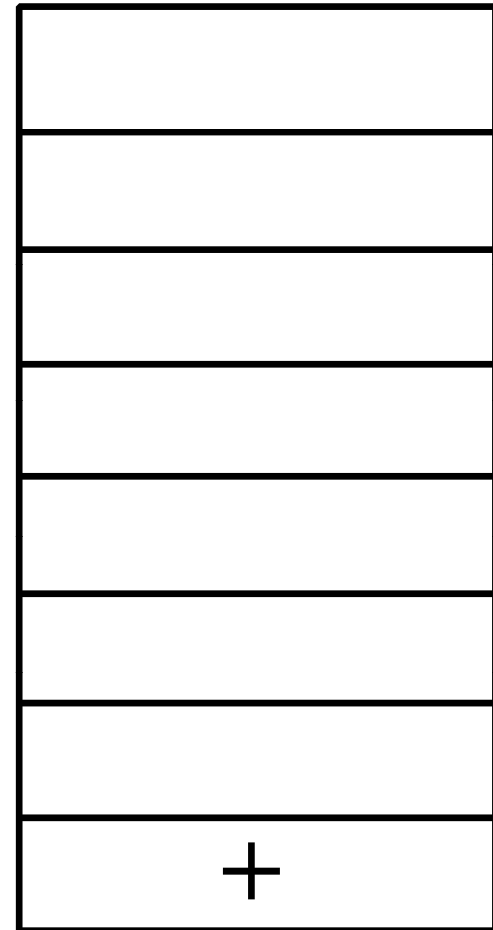
Példa

$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

a b

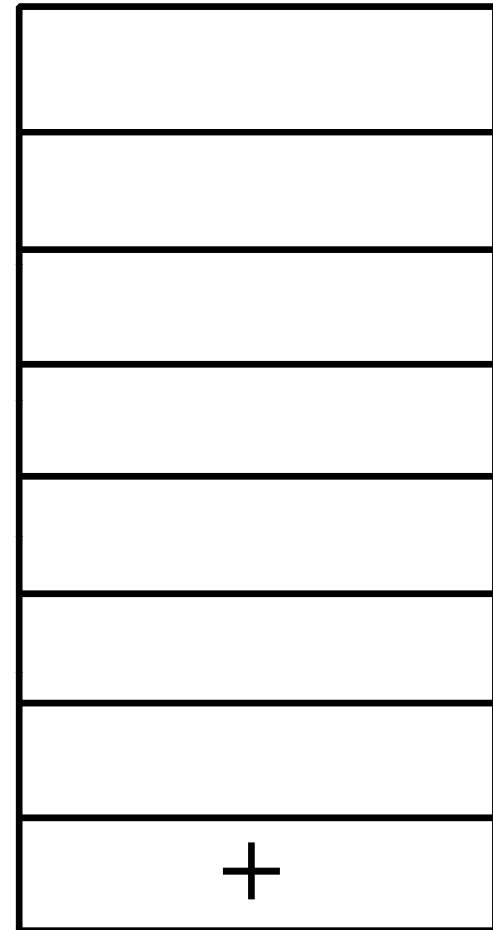
Példa

$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operandus következnek,
kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

a b + c

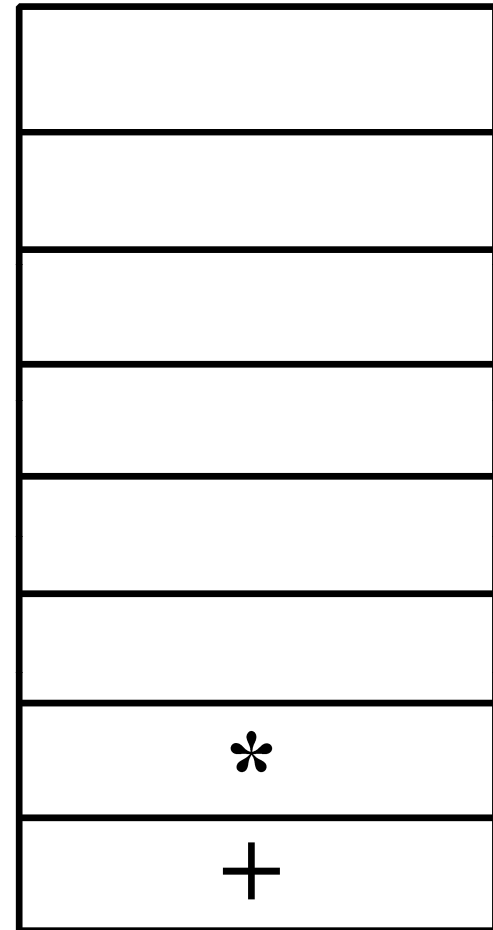
Példa

$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operátor következik, ezért mivel magasabb precedenciájú a verem tetején lévő operátornál, betesszük a verembe.

Kimenet:

a b + c

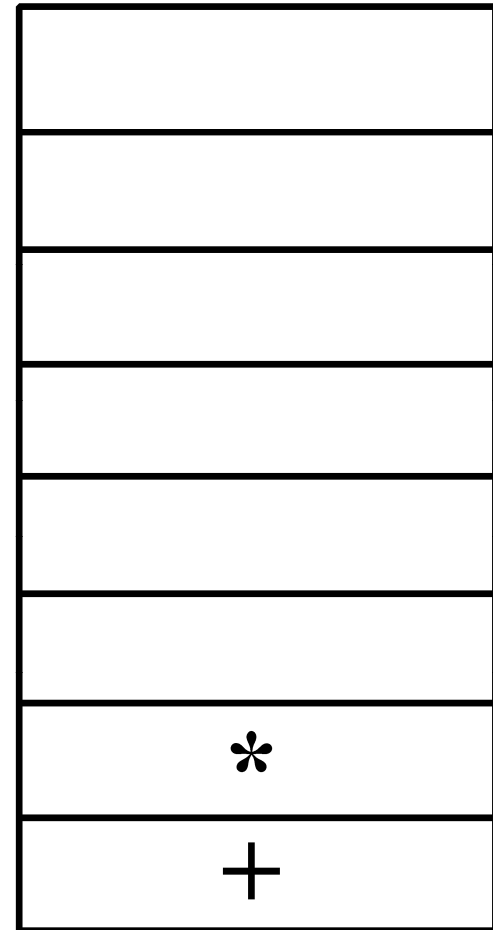
Példa

$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operandus következnek,
kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

a b + c d

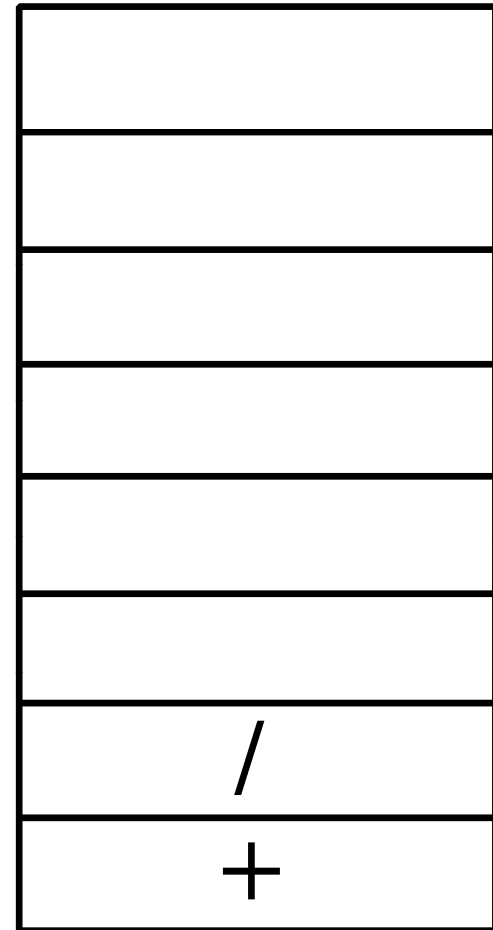
Példa

$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operátor következnek. Mivel vele azonos precedenciájú operátor van a veremben, így azt kiírjuk a kimenetre, a most olvasott „/” jelet pedig betesszük a verembe.

Kimenet:

$a b + c d *$

Példa

$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operandus következik,
kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$$a\ b\ +\ c\ d\ * 2$$

/
+

Példa

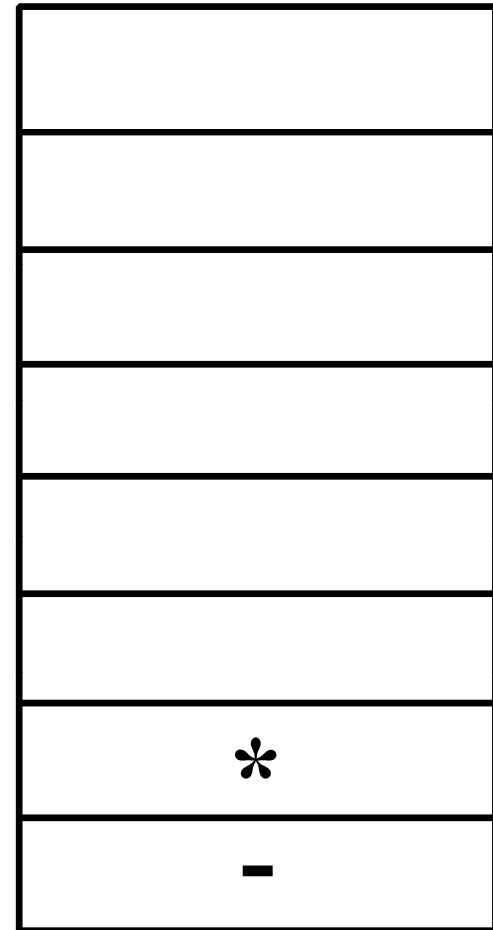
$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operátor következik.

Betesszük a verembe, mivel magasabb precedenciájú, mint a verem tetején lévő operátor.

Kimenet:

$$a b + c d * 2 / + e$$

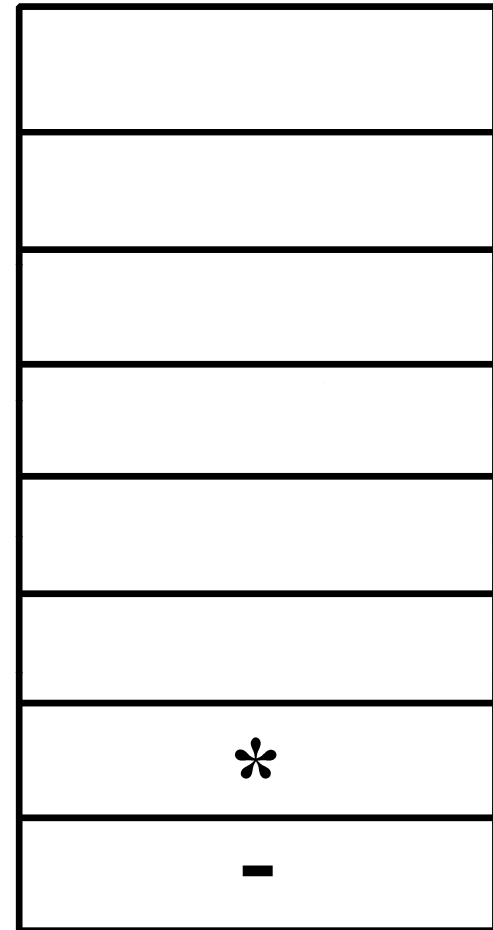
Példa

$$a+b+c*d/2-e*f$$

Operandus következik,
kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

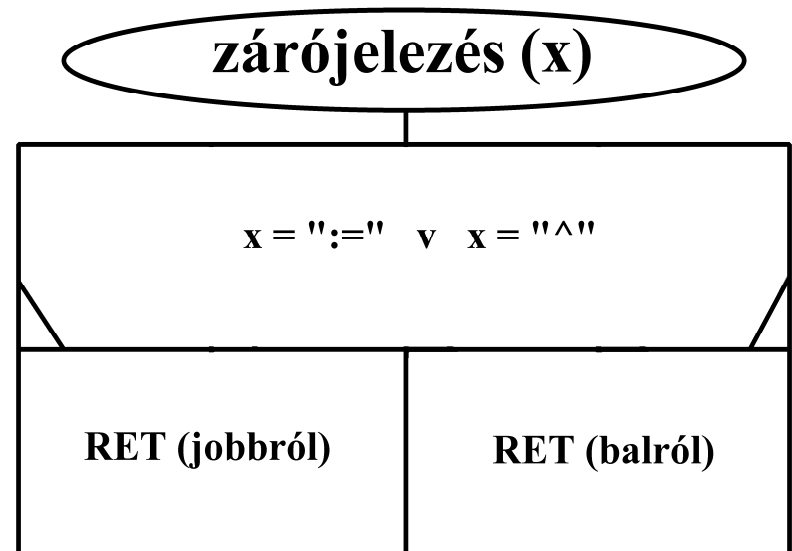
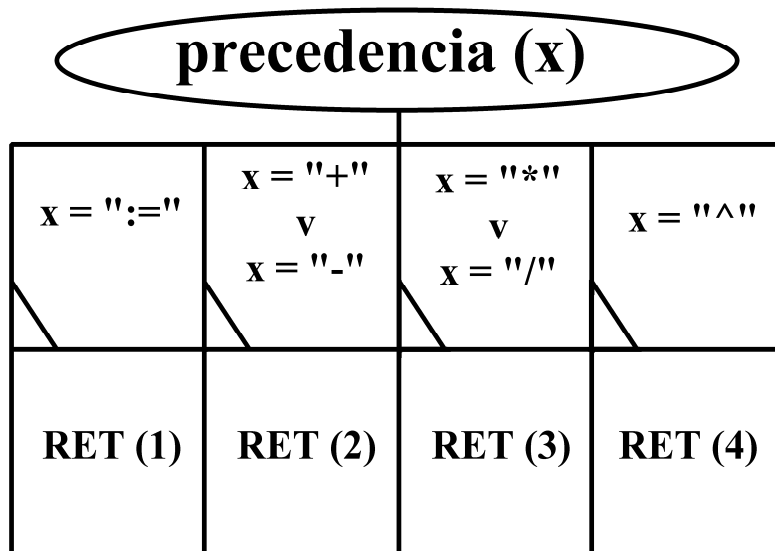
$$a b + c d * 2 / + e f$$

Az algoritmus struktogramja

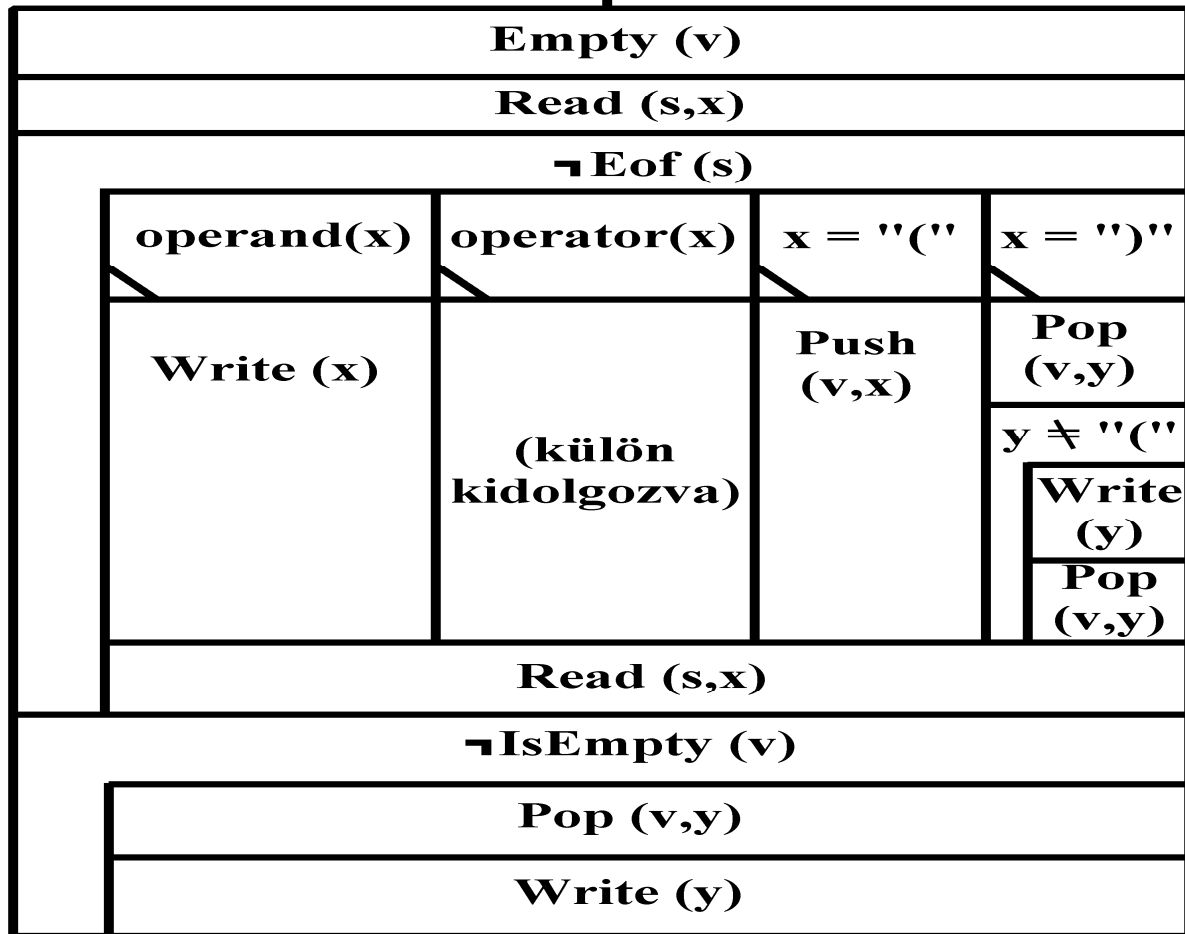
A korábbiakban megfogalmazott kikötések, egyszerűsítések mellett adjuk meg az algoritmus struktogramját is.

Ehhez először is vezessünk be két segédfüggvényt, amelyek megadják egy operátor precedenciáját és zárójeleződésének irányát:

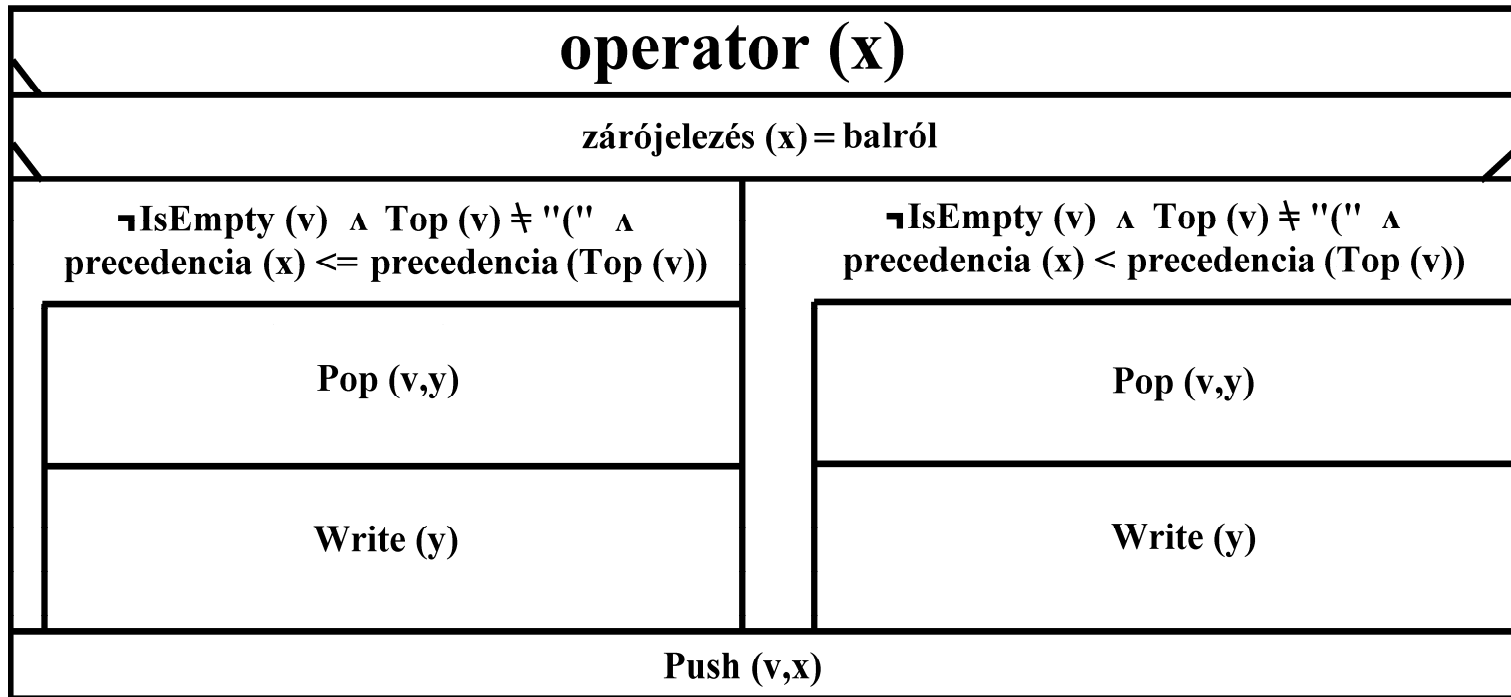

Az algoritmus struktogramja

Lengyelforma (s)

Az algoritmus struktogramja

Megjegyzés: A fenti elágazás két (szerkezetileg azonos) ága összevonható, ha egy bonyolultabb ciklusfeltételt írunk fel:

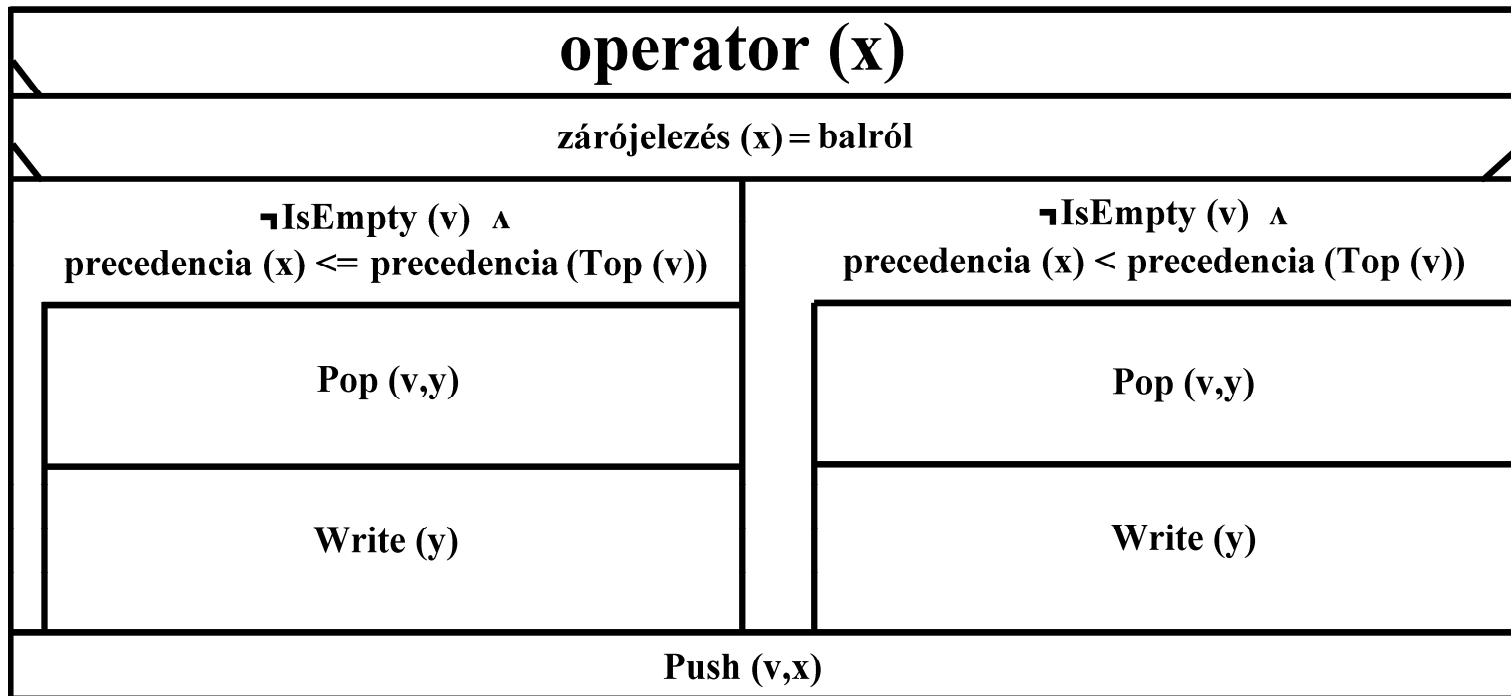
$$\neg \text{IsEmpty}(v) \wedge \text{Top}(v) \neq "(" \wedge$$

$$\left(\text{zárójelezés}(x) = \text{balról} \wedge \text{precedencia}(x) \leq \text{precedencia}(\text{Top}(v)) \right)$$

$$\vee \left(\text{zárójelezés}(x) = \text{jobbról} \wedge \text{precedencia}(x) < \text{precedencia}(\text{Top}(v)) \right)$$

Az algoritmus struktogramja

Ha a precedencia függvényünket a nyitó zárójelre is értelmezzük oly módon, hogy annak a precedenciája legyen a legalacsonyabb (nulla), akkor az $operator(x)$ ágba szereplő ciklusok feltételei leegyszerűsödnek:

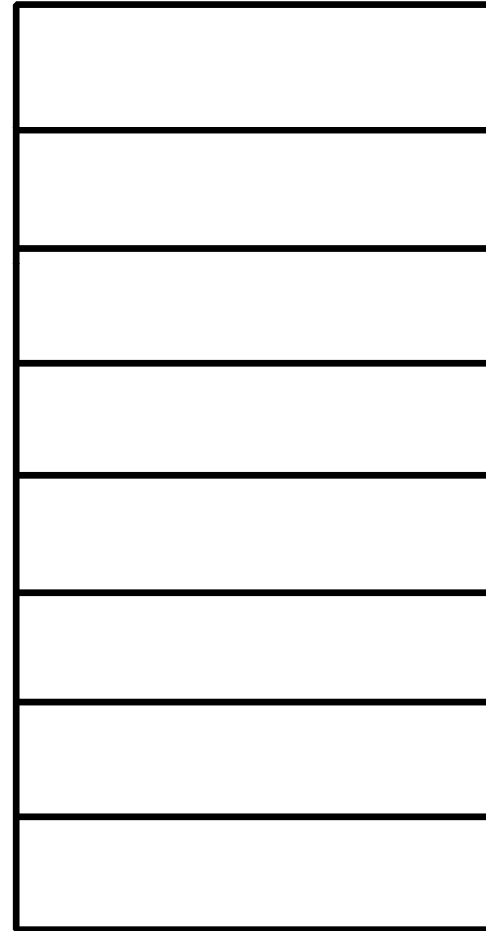

További példák

1. $x := a + b^3^2$

Hozzuk lengyelformára a fenti kifejezést, és nézzük meg minden lépésnél a verem tartalmát, illetve a lengyelforma kimenetének aktuális állását.

A verem kezdetben üres.

1. $x := a + b^3^2$

Operandus jön, tehát kiírjuk
a kimenetre.

A verem még mindig üres.

Kimenet:

x

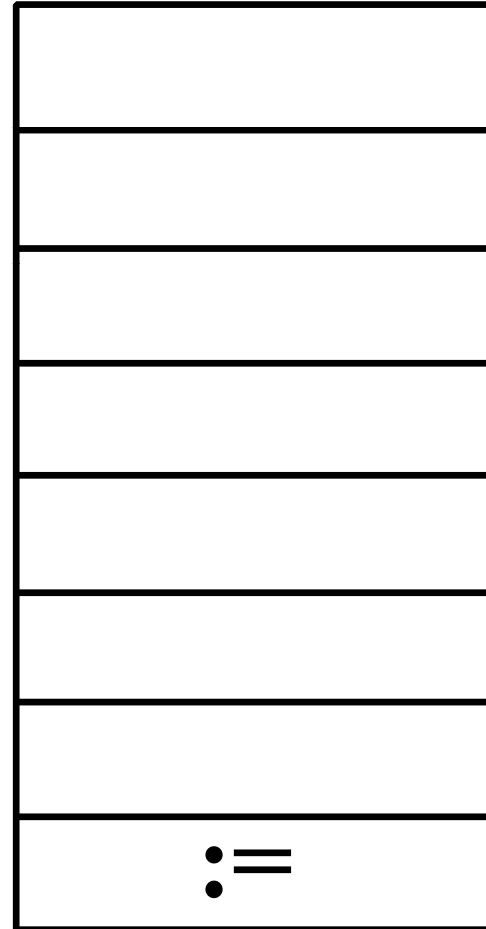

1. $x := a + b^3^2$

Operátor jön, berakjuk a
verembe.

Kimenet:

x

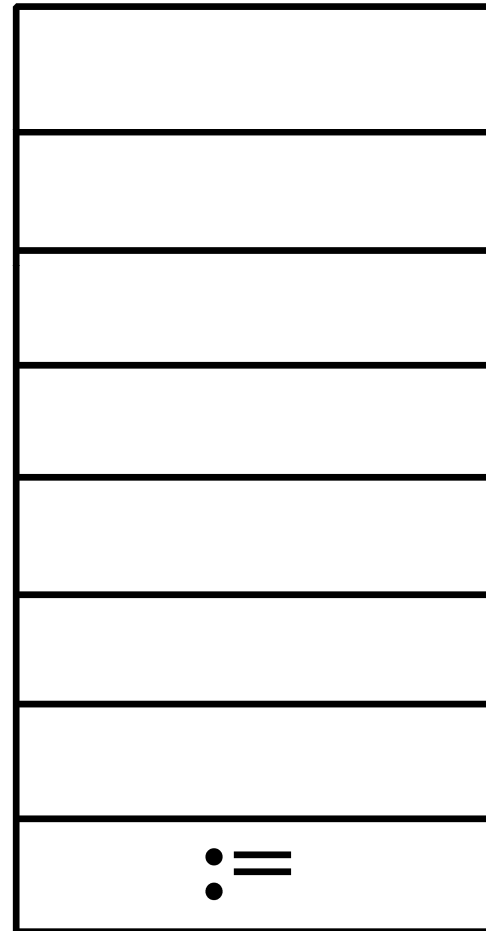

1. $x := a + b^3 \cdot 2$

Operandus jön, tehát kiírjuk
a kimenetre.

Kimenet:

x a

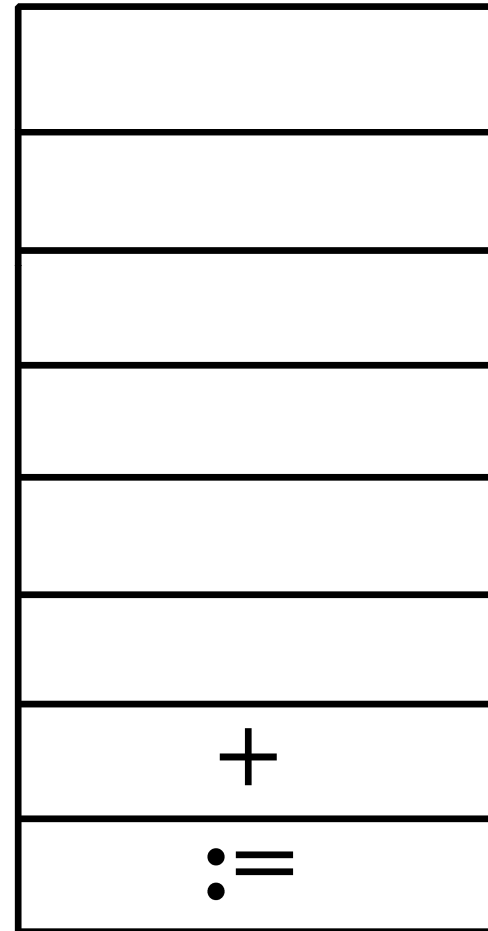

1. $x := a + b^3^2$

Operátor jön, berakjuk a verembe a szabályoknak megfelelően.

Kimenet:

x a

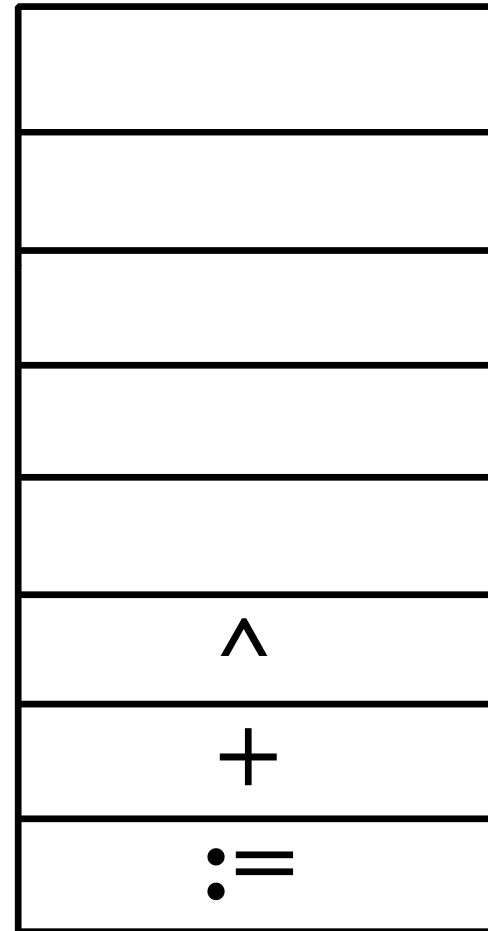

1. $x := a + b^3^2$

Operátor jön, berakjuk a verembe a szabályoknak megfelelően.

Kimenet:

x a b

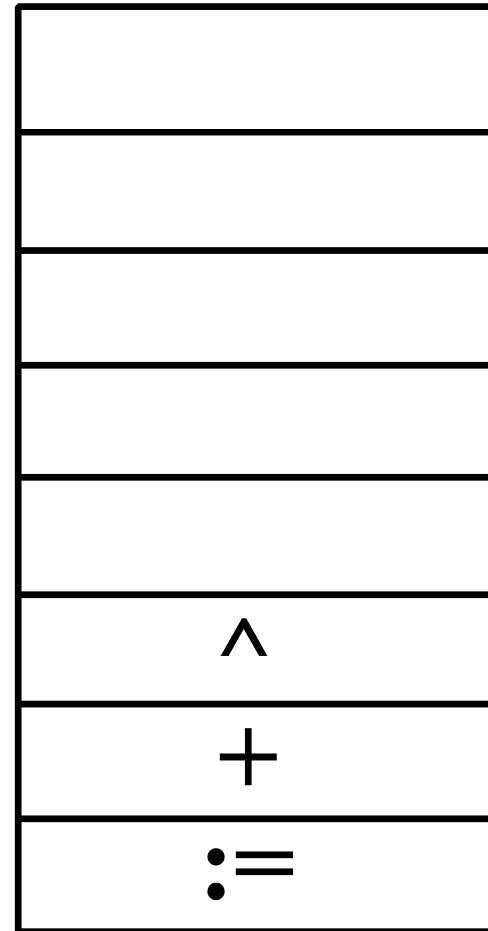

1. $x := a + b^3^2$

Operandus jön, tehát kiírjuk
a kimenetre.

Kimenet:

x a b 3

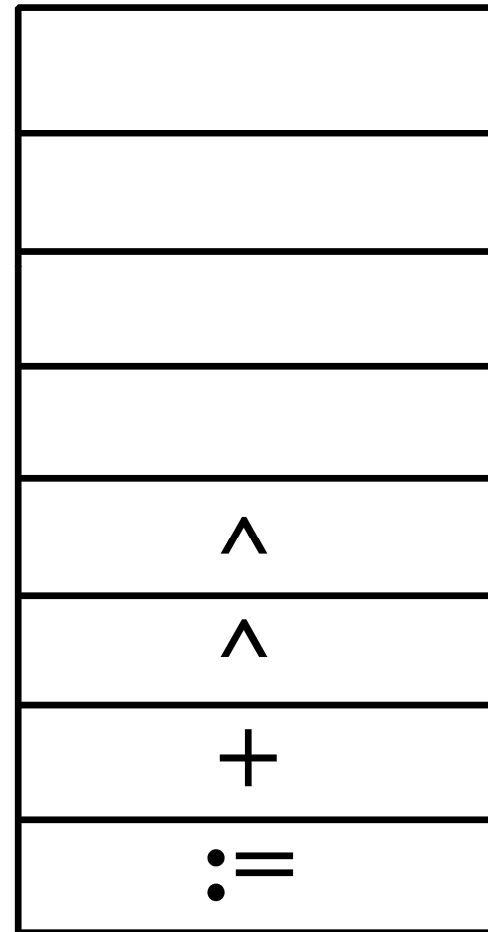

1. $x := a + b^3^2$

Operátor jön, berakjuk a verembe a szabályoknak megfelelően.

Kimenet:

x a b 3

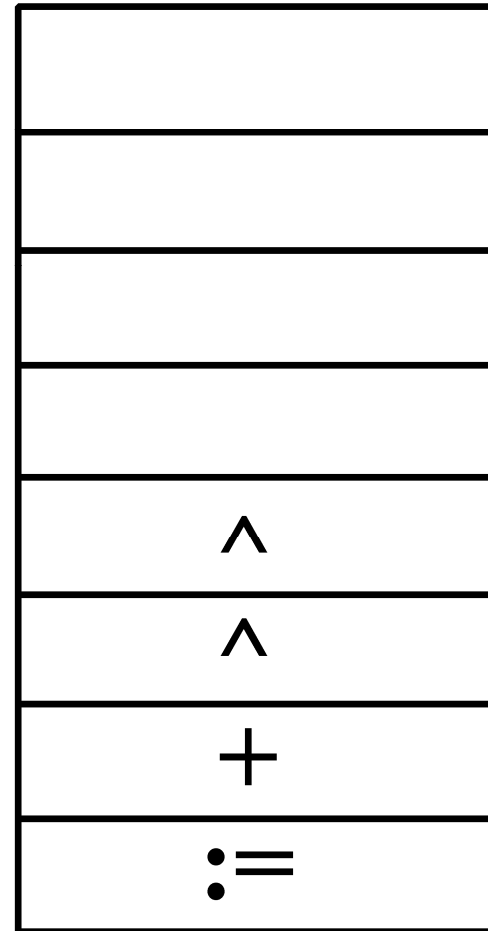

1. $x := a + b^3^2$

Operandus jön, tehát kiírjuk
a kimenetre.

Kimenet:

x a b 3 2

1. $x := a + b^3^2$

A kifejezés „elfogyott”, így kiírjuk a verem tartalmát a kimenetre.

Kimenet:

$x \ a \ b \ 3 \ 2 \ ^ \ ^ \ + \ :=$

A verem kiürült.

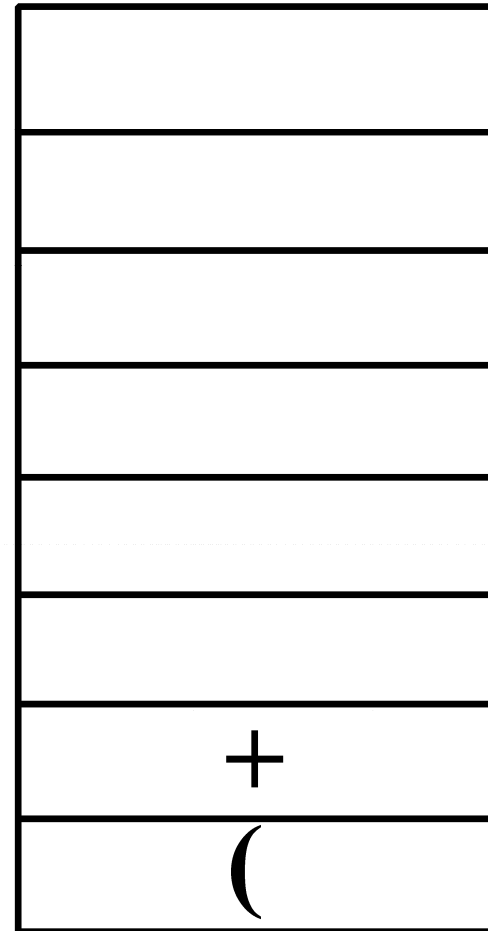

2. $(a+b)*(c-d)$

Operátor következik, tehát
betesszük a verembe.

Kimenet:

a

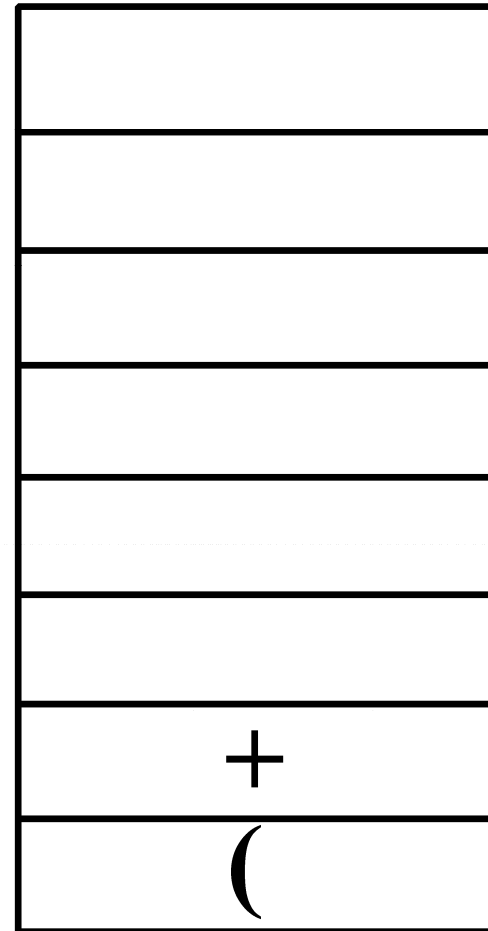

2. $(a+b)*(c-d)$

Operandus következnek,
tehát kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

a b

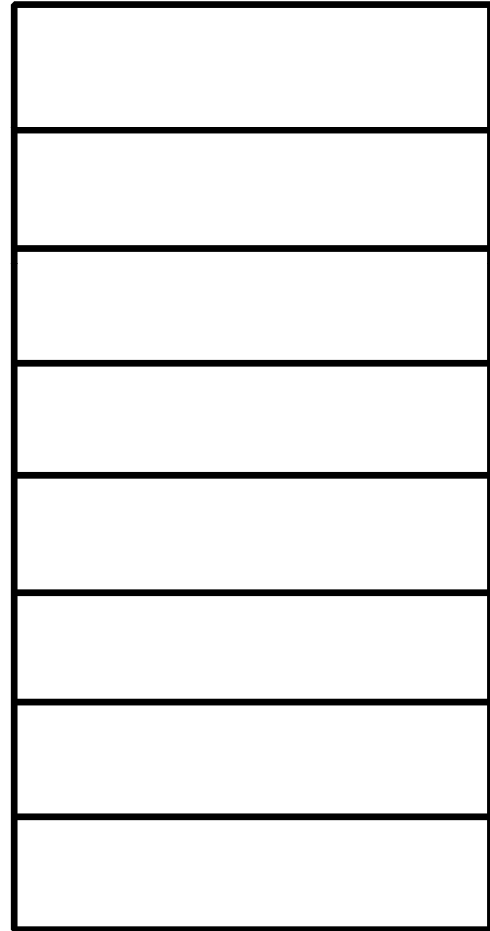
2. $(a+b)*(c-d)$

Csukó zárójel következik, tehát a nyitózárójelig mindent kiírunk a veremből, a zárójelpárt eldobjuk.

A verem újra üres lesz.

Kimenet:

a b +

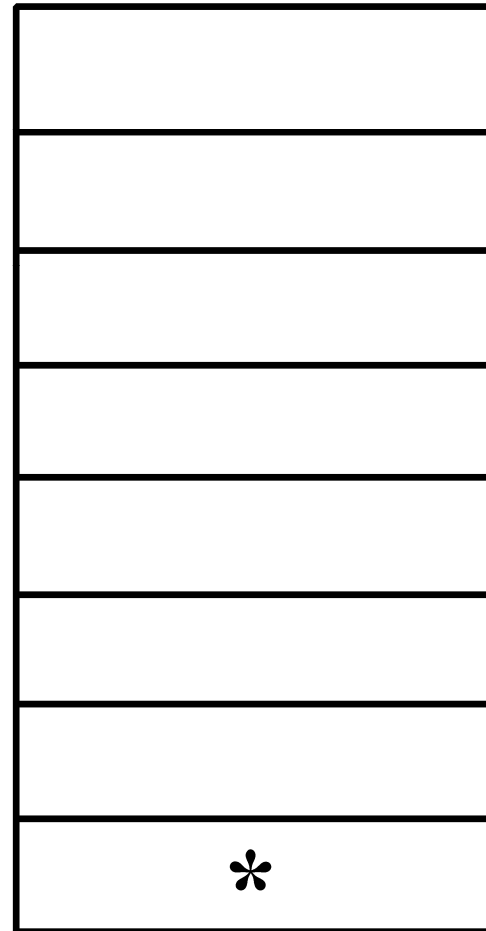

2. $(a+b)*(c-d)$

Operátor következik, tehát
betesszük a verembe.

Kimenet:

a b +

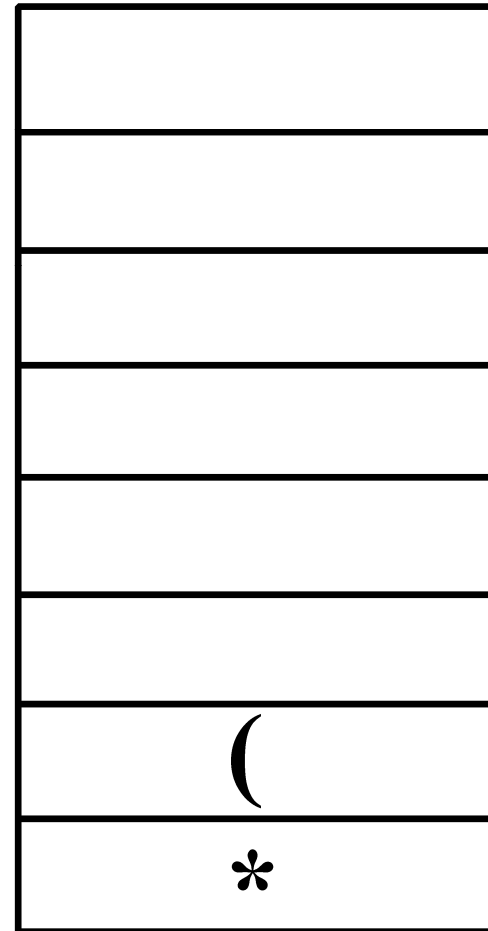

2. $(a+b)*(c-d)$

Nyitó zárójel következik,
tehát betesszük a
verembe.

Kimenet:

a b +

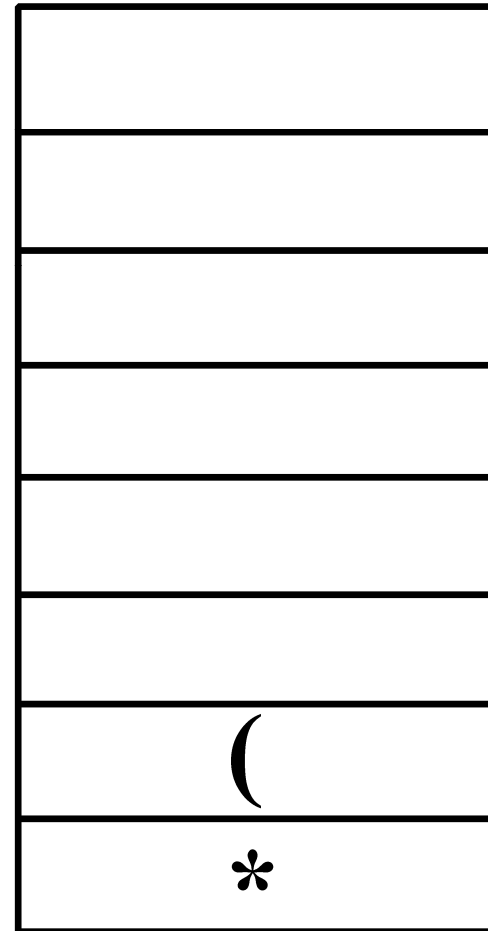

2. $(a+b)*(c-d)$

Operandus következnek,
tehát kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$a \ b \ + \ c$

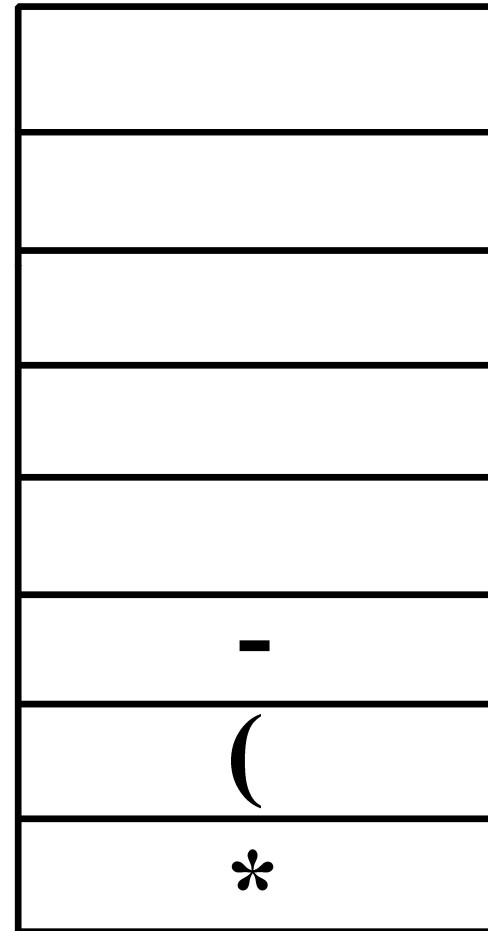

2. $(a+b)*(c-d)$

Operátor következik, tehát
betesszük a verembe.

Kimenet:

a b + c

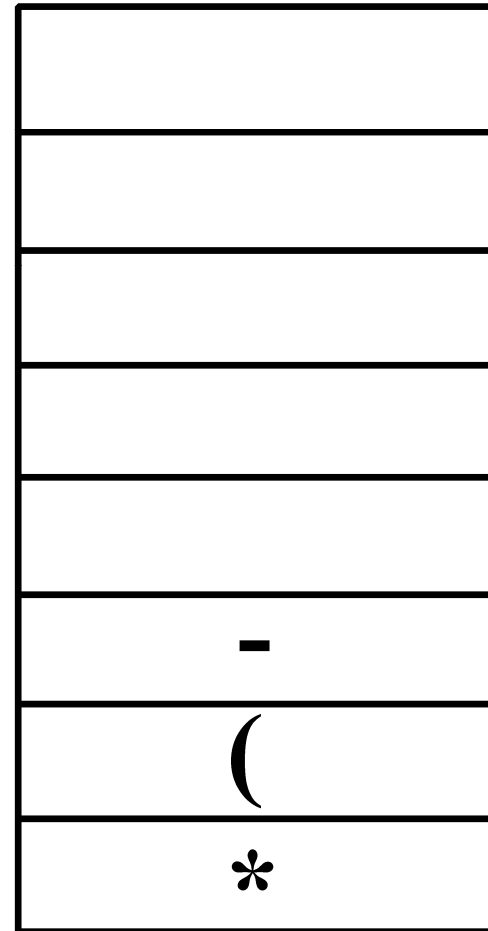

2. $(a+b)*(c-d)$

Operandus következnek,
tehát kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

a b + c d

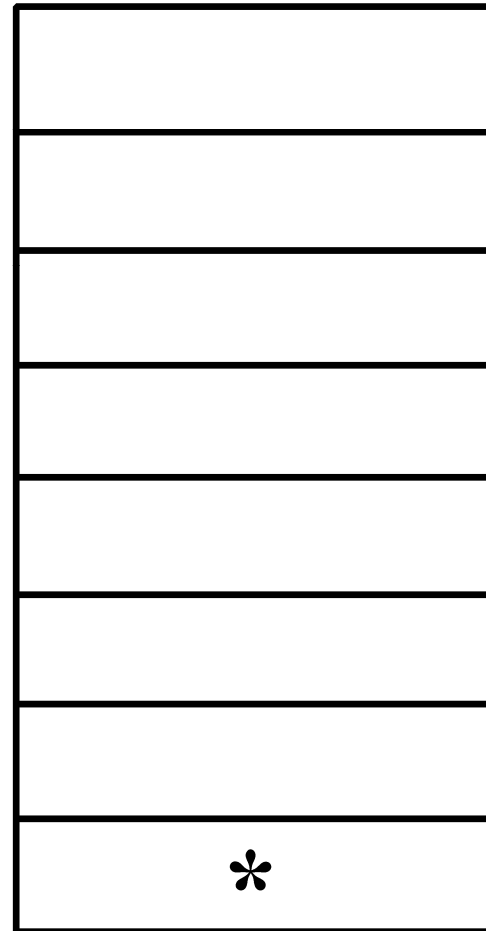

2. $(a+b)*(c-d)$

Csukó zárójel következik,
tehát a nyitózárójelig
mindent kiírunk a
veremből, a zárójelpárt
eldobjuk.

Kimenet:

$a b + c d -$

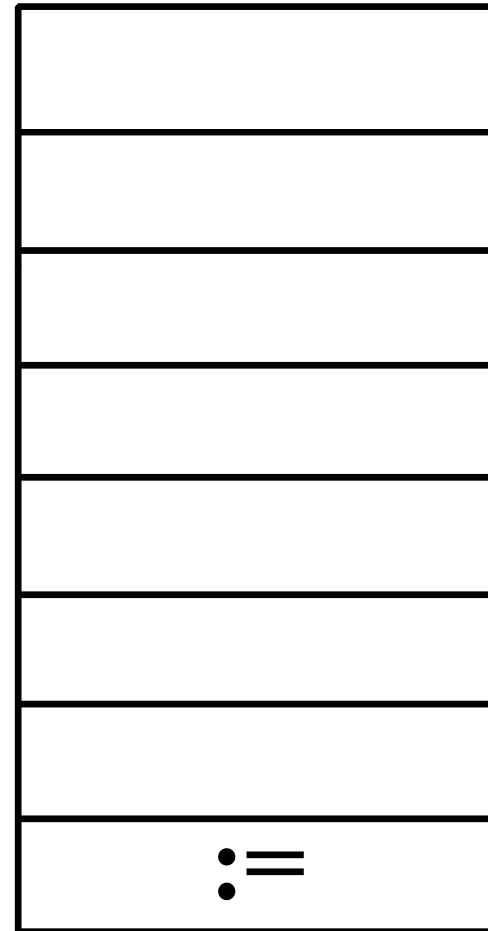

$$3. x := (a+b) * c - (a+b)^2$$

Operátor következnek, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

x

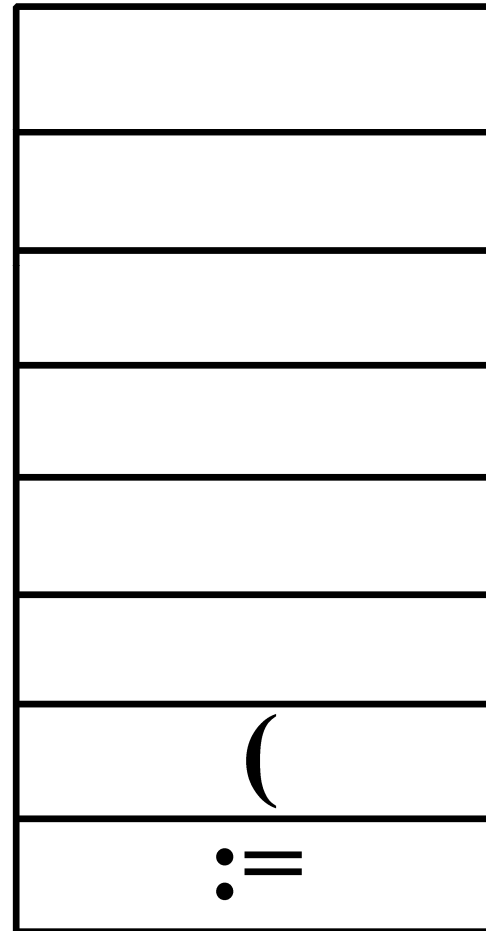

$$3. x := (a+b)^*c - (a+b)^2$$

Nyitó zárójel következik, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

x

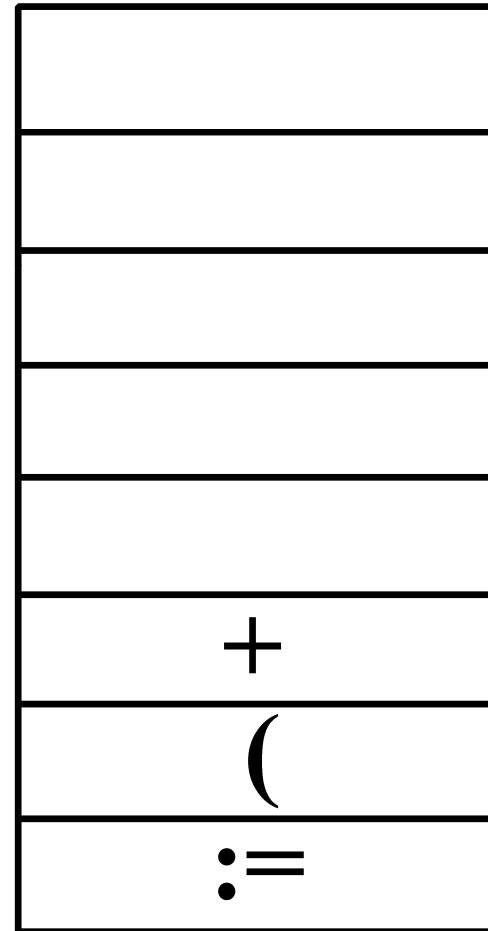

$$3. x := (a+b)^*c - (a+b)^2$$

Operátor következnek, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

x a

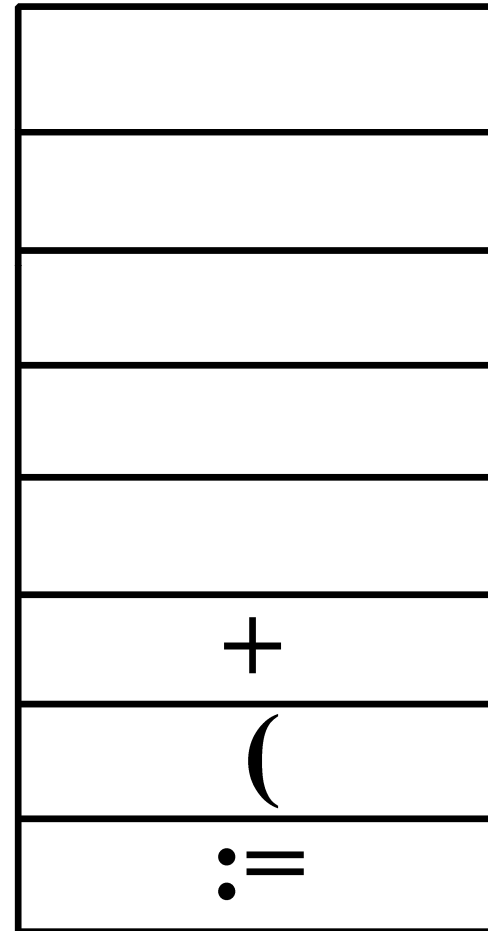

$$3. x := (a+b)^*c - (a+b)^2$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

x a b

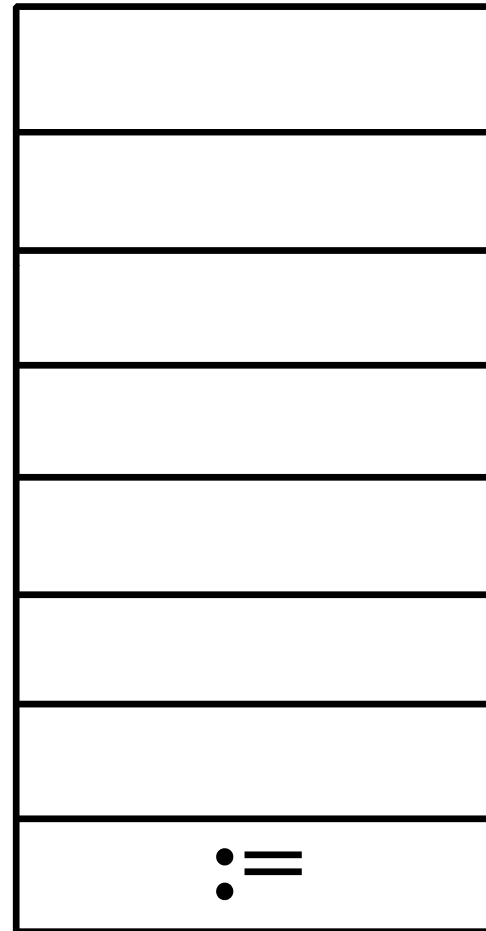

$$3. x := (a+b)^*c - (a+b)^2$$

Csukó zárójel következik,
így a nyitó zárójelig
mindent kiürítünk a
veremből, majd a zárójel-
párt eldobjuk.

Kimenet:

x a b +

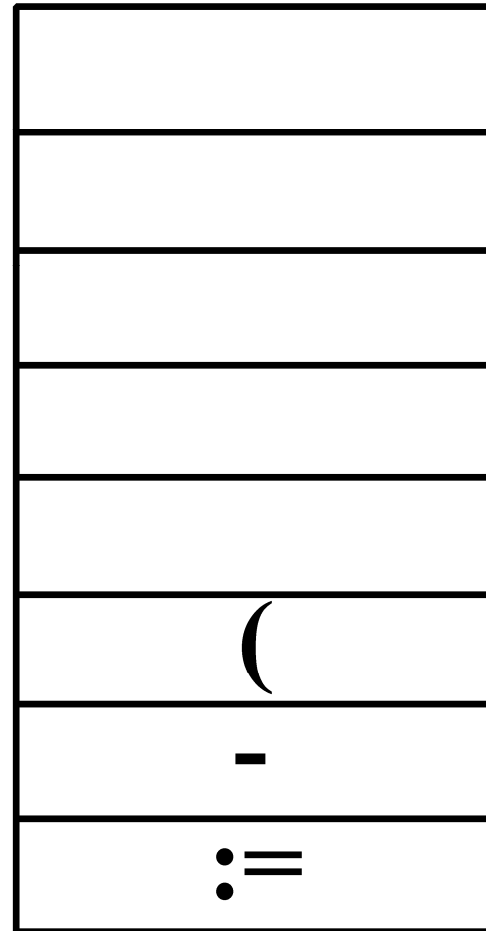

3. $x := (a+b)^*c - (a+b)^2$

Nyitó zárójel következik, így betesszük a verembe.

Kimenet:

$x \ a \ b \ + \ c \ ^*$

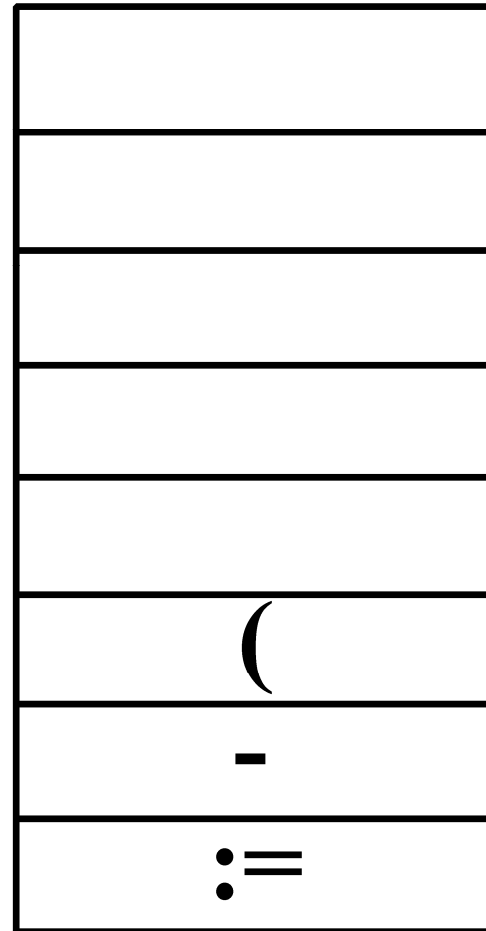

3. $x := (a+b) * c - (a+b)^2$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x \ a \ b \ + \ c \ * \ a$

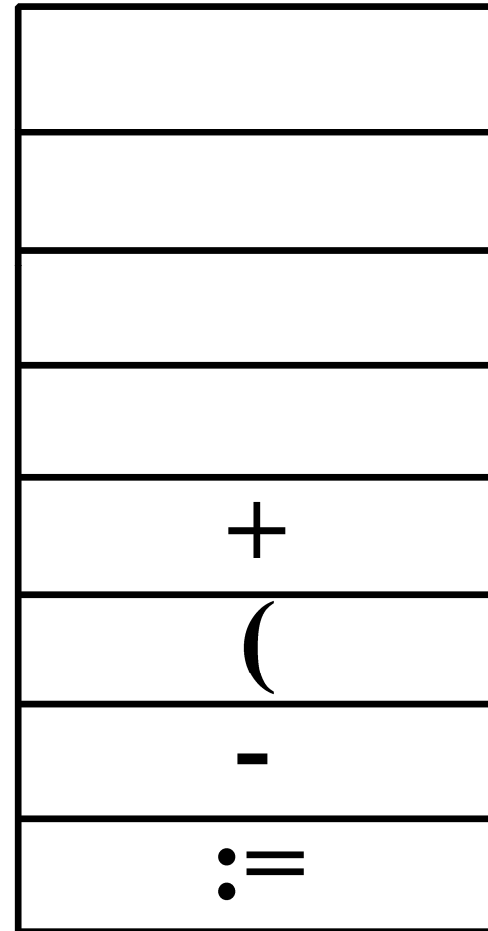

3. $x := (a+b) * c - (a+b)^2$

Operátor következnek, így betesszük a verembe.

Kimenet:

$x \ a \ b \ + \ c \ * \ a$

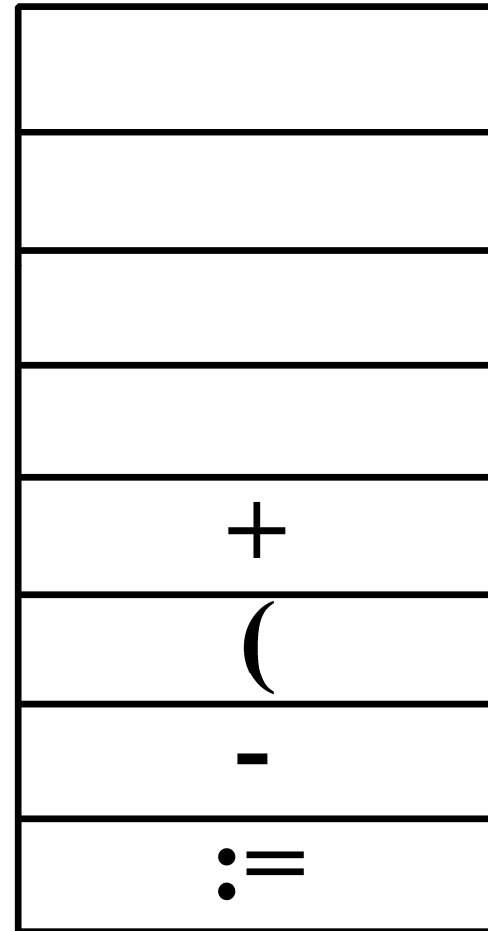

3. $x := (a+b) * c - (a+b)^2$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x \ a \ b \ + \ c \ * \ a \ b$

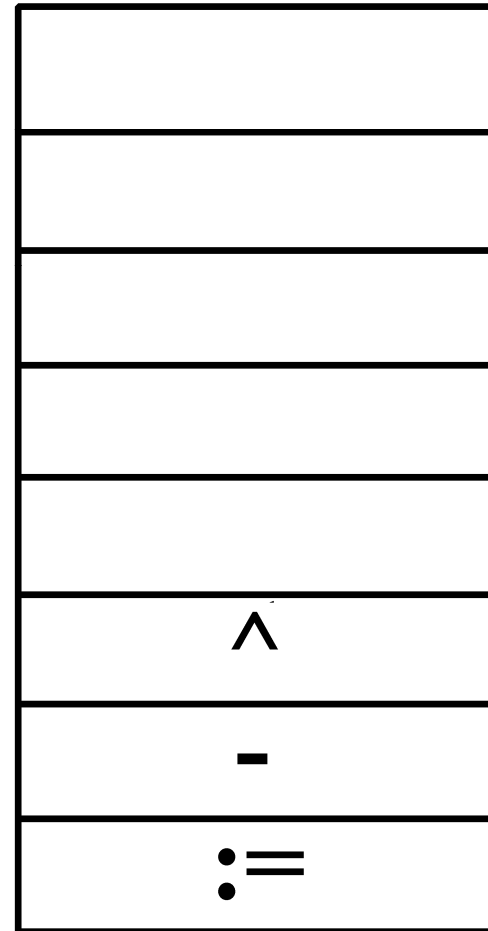

$$3. x := (a+b)^*c - (a+b)^2$$

Operátor következnek, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

$x \ a \ b \ + \ c \ * \ a \ b \ +$

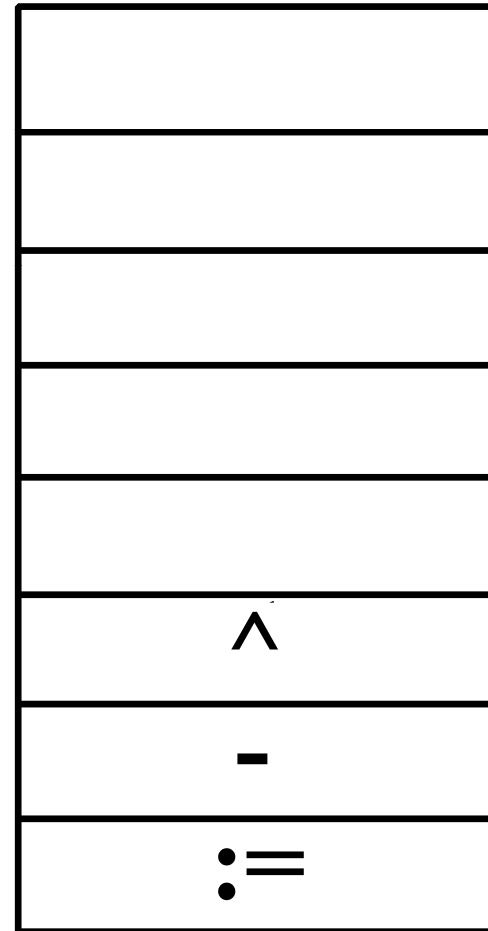

$$3. x := (a+b)^*c - (a+b)^2$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x \ a \ b \ + \ c \ * \ a \ b \ + \ 2$

$$3. x := (a+b)^*c - (a+b)^2$$

A kifejezés végére értünk,
így kiürítjük a vermet.

Kimenet:

$$x \ a \ b \ + \ c \ * \ a \ b \ + \ 2 \ ^ \ - \ :=$$

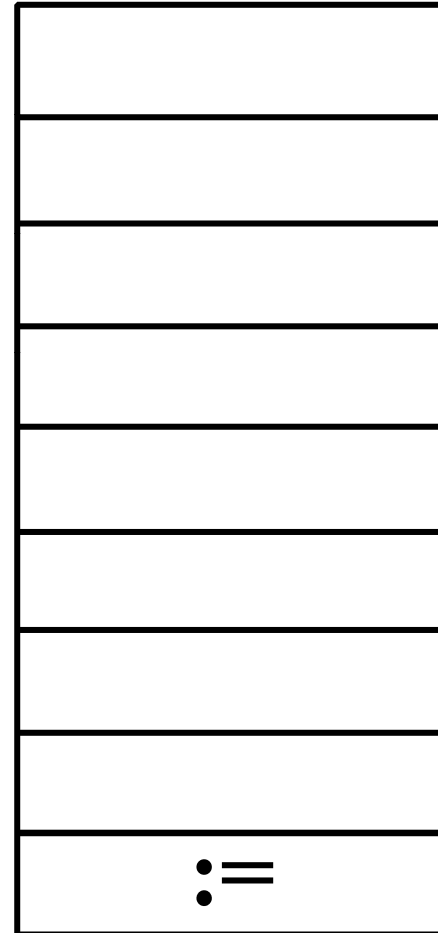

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

x

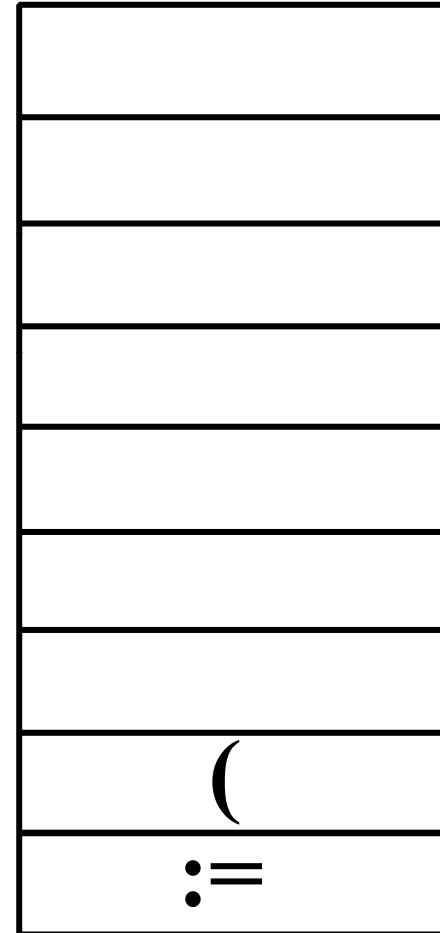

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Nyitó zárójel következik, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

x

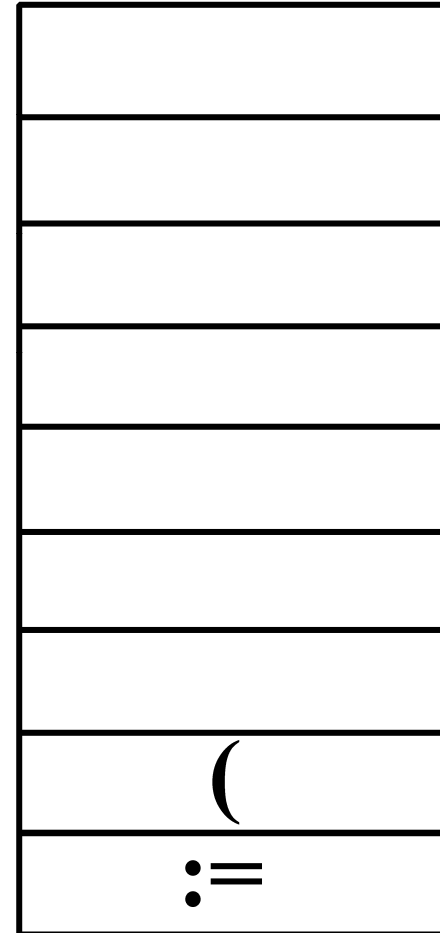

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

x a

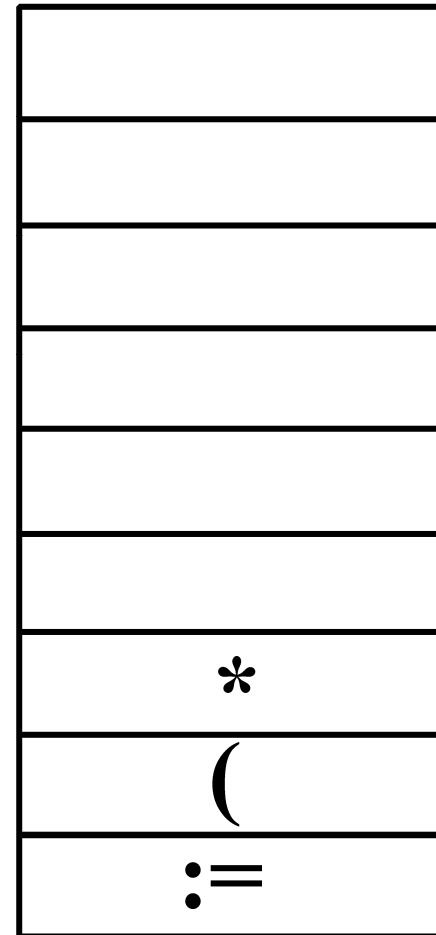

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következik, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

x a

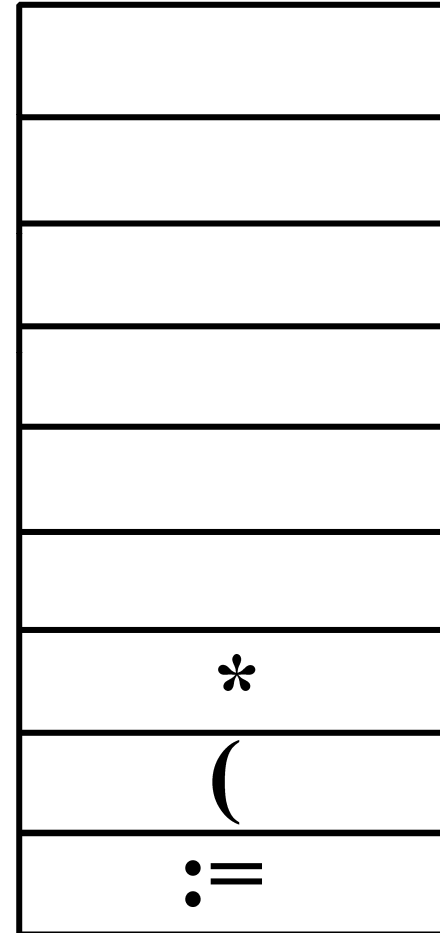

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

x a b

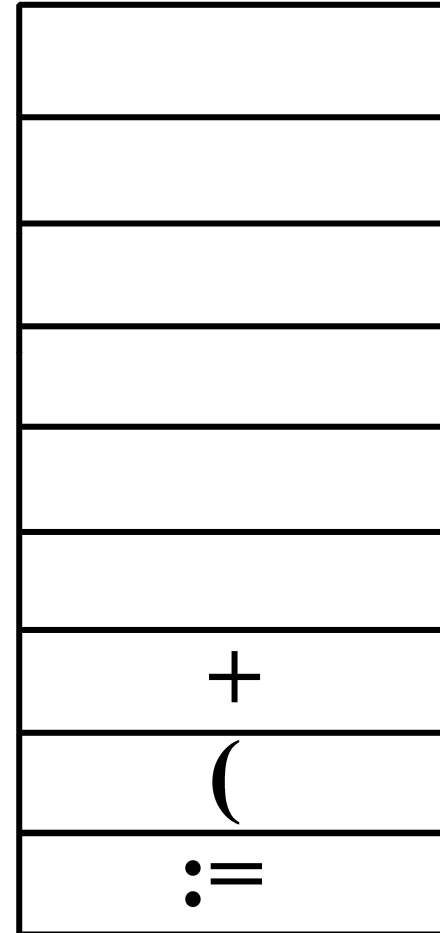

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következik, a nála magasabb precedenciájú operátort kiírjuk, a „+”-t betesszük a verembe.

Kimenet:

x a b *

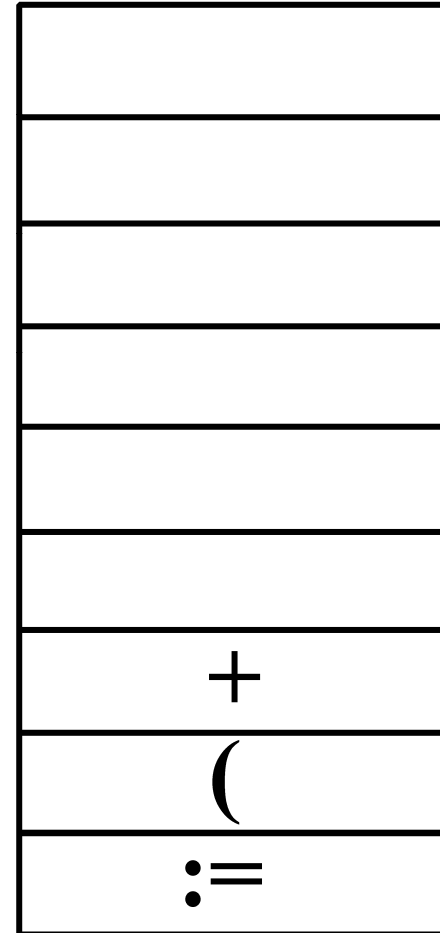

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

x a b * 1

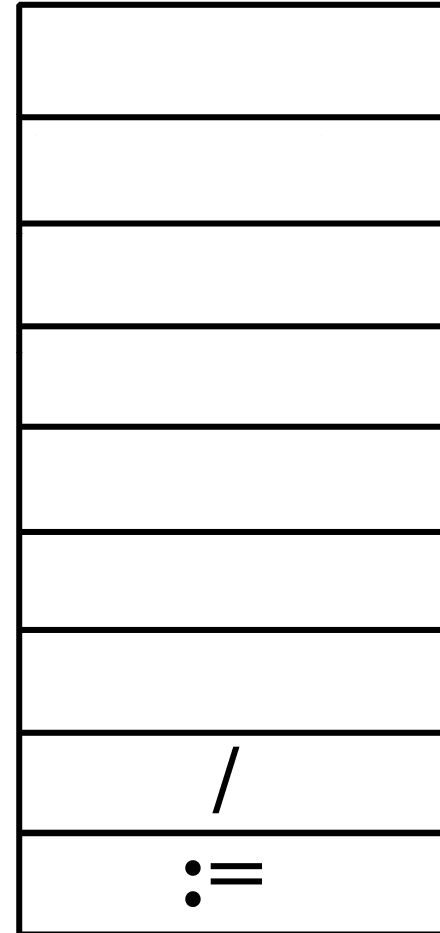

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

x a b * 1 +

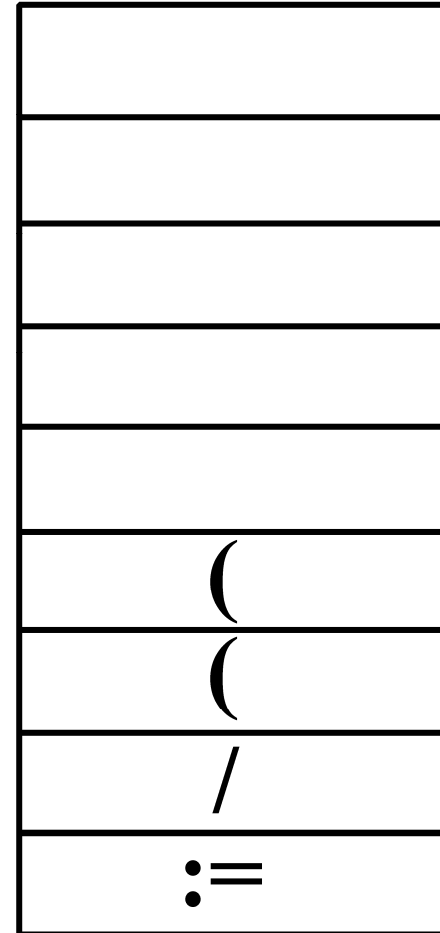

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

2 db nyitó zárójel
következik, így betesszük
azokat a verembe.

Kimenet:

x a b * 1 +

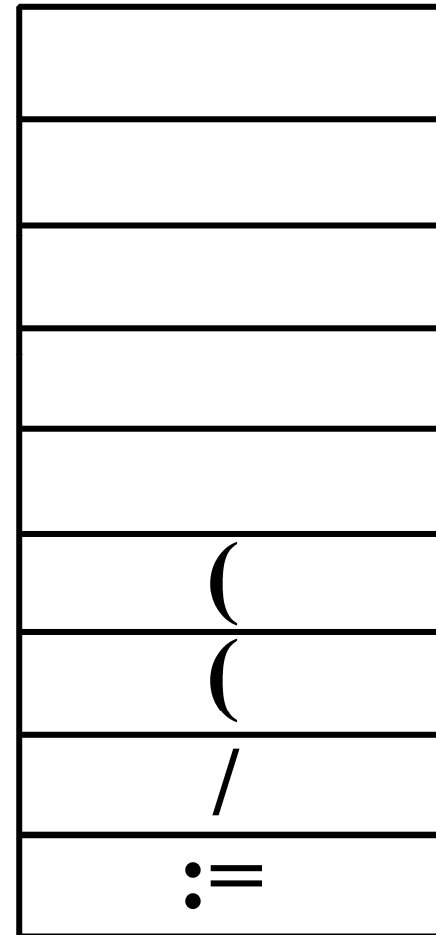

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x \ a \ b \ * \ 1 \ + \ x$

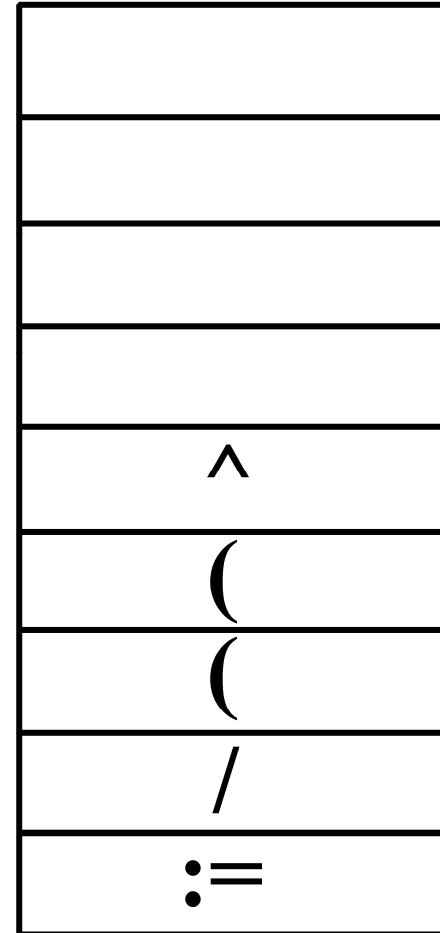

$$4. x := (a * b + 1) / ((x \wedge y \wedge 2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

$x \ a \ b \ * \ 1 \ + \ x$

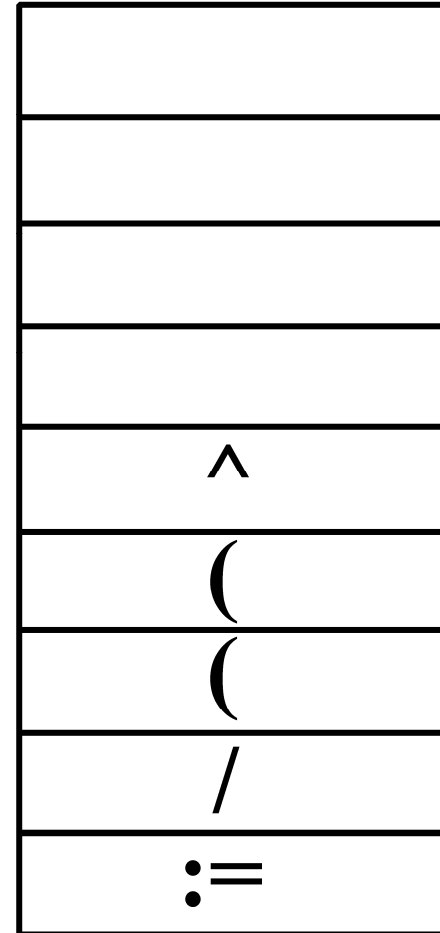

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y + 2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x \ a \ b \ * \ 1 \ + \ x \ y$

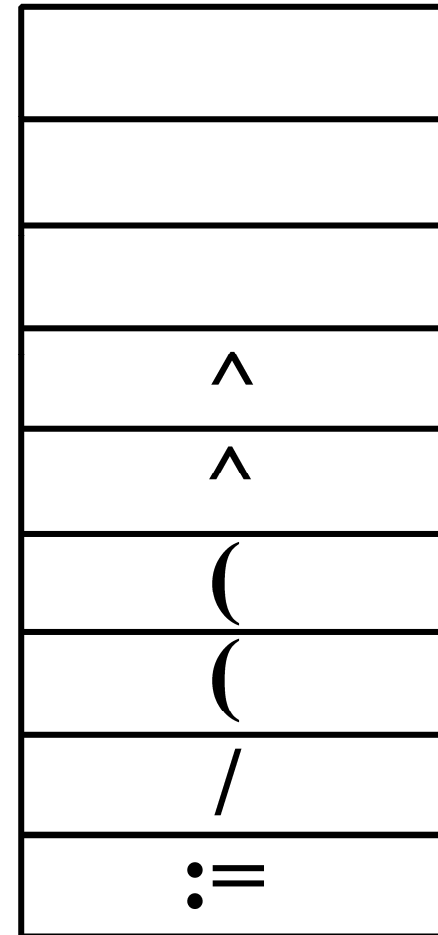

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, és mivel jobbról-balra szabály van, a vele azonos precedenciájú operátort nem írjuk ki. Az operátort betesszük a verembe.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y$

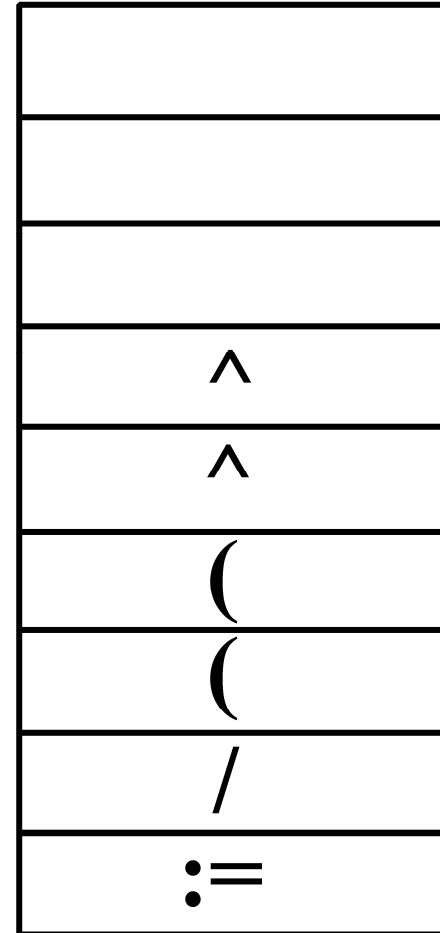

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2$

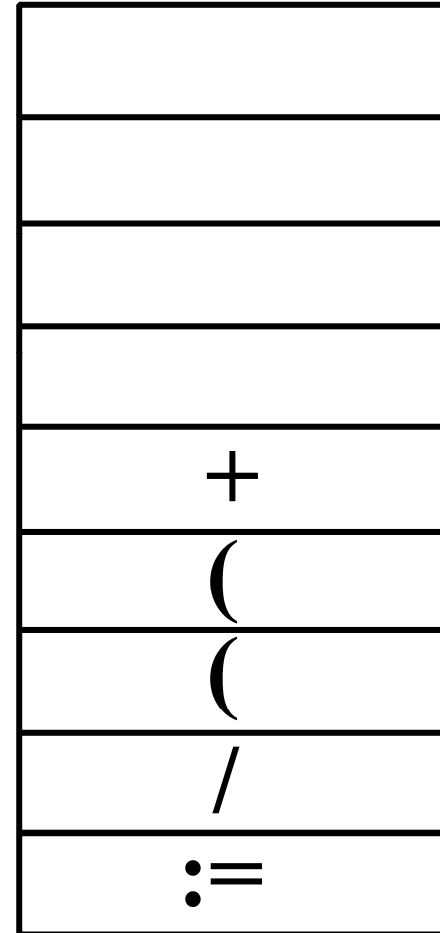

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, 2 db nála magasabb precedenciájú operátor van a veremben így azokat kiírjuk a kimenetre. A „+” operátort a verembe rakjuk.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^$

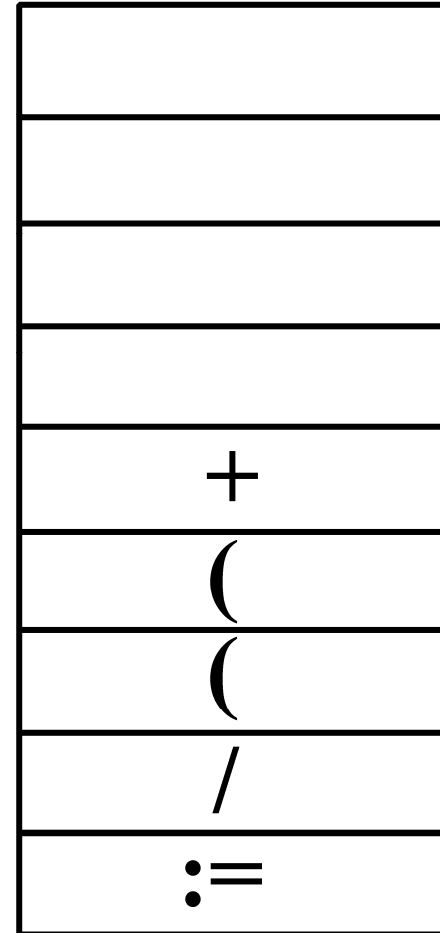

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u$

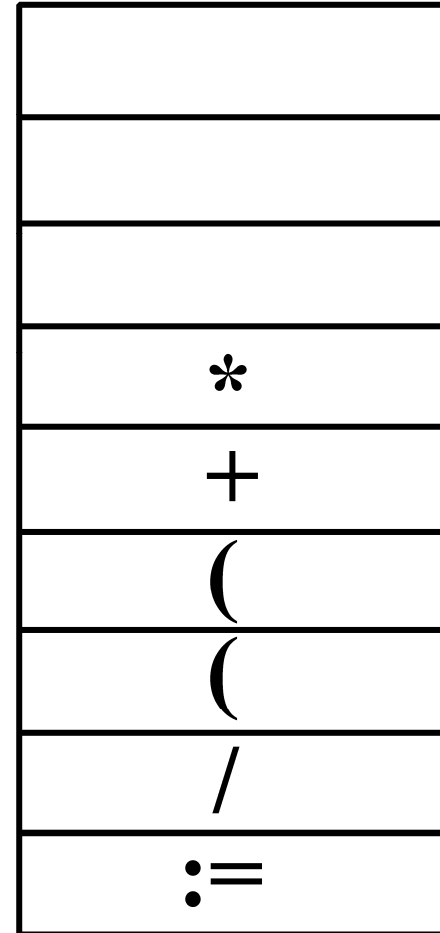

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következik, nincs vele egyenlő, illetve nála magasabb precedenciájú operátor a veremben, így betesszük a verembe.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ { ^ } u$

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Nyitó zárójel következnek, így betesszük a verembe.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u$

(
*
+
(
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v$

(
*
+
(
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x ^ y ^ 2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, így
betesszük a verembe.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v$

-
(
*
+
(
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3$

-
(
*
+
(
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Csukó zárójel következnek,
így kiírjuk a kimenetre a
következő nyitó zárójelig
az összes operátort, majd
a zárójelpárt eldobjuk.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ { ^ } u v 3 -$

*
+
(
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Szintén csukó zárójel következnek, így kiírjuk a kimenetre a következő nyitó zárójelig az összes operátort, majd a zárójelpárt eldobjuk.

Kimenet:

x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3 - * +

(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, így betesszük a verembe.

Kimenet:

x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3 - * +

*
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Nyitó zárójel következnek, így betesszük a verembe.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3 - * +$

(
*
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3 - * + f

(
*
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x ^ y ^ 2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, így betesszük a verembe.

Kimenet:

x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3 - * + f

+
(
*
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3 - * + f g$

+
(
*
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operátor következnek, mivel vele azonos precedenciájú operátor van a veremben, azt kiírjuk, a „-”-t pedig betesszük a verembe.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3 - * + f g +$

-
(
*
(
/
:=

$$4. x := (a * b + 1) / ((x^y^2 + u * (v - 3)) * (f + g - 4))$$

Operandus következnek, így kiírjuk a kimenetre.

Kimenet:

$x a b * 1 + x y 2 ^ ^ u v 3 - * + f g + 4$

-
(
*
(
/
:=

